

*„A magyar nyelv tanítására
különös gond fordítandó.”*

/KAZINCZY/

FELADATLAP

az

„ÉDES ANYANYELVÜNK”

nyelvhasználati verseny országos döntőjére

a gimnáziumi versenyzők

számára

Sátoraljaújhely

2012

1. Állapítsa meg, milyen szófajúak a példamondat aláhúzott szavai!

„Felbukkan a nagy kérdés, hogy vajon a magyarságért a létet, illetve a létért a magyarságot fel kell-e áldozni.” (Ravasz László)

a).....

b).....

c).....

d).....

2. Minél pontosabban nevezze meg az aláhúzott todalékok fajtáját!

„Nemzeti vallásunk nincs, művészetünk, tudományunk éppúgy Európáé, mint a mienk, egyedül a nyelvünk a mi külön sajátunk és senki másé.” (Ravasz László)

a).....

b).....

c).....

d).....

3. Ha helyesen válaszol a két-két meghatározásra, hasonló alakú szavak jelentik a megoldást.

a) forogva járt páros tánc

kolostor udvarát körülvevő árkádos folyosó

b) szilárd vázú telepekben élő tengeri virágállat

egyházi ének, illetve ezen alapuló kórusmű

c) keltez

anyagilag támogat

d) múltbeli, régi

egyidős, ugyanabban az időben történő

4. Az alábbi, három-három elemből álló szócsoportok mellé írjon még két-két odaillő, rokon értelmű szót!

a) flangál, kószál, lófrál

b) robusztus, megtermett, vállas

c) tesped, tétlenkedik, henyél

d) váltig, mindvégig, minduntalan

5. Minél pontosabban határozza meg az alábbi szavak jelentését!

a) bumfordi

.....

b) igéző

.....

c) flegma(tikus)

.....

d) negédes

.....

6. Adja meg a *lovag* szónak legalább négyféle jelentését! Foglalja is mondatba!

a)

.....

b)

.....

c)

.....

d)

.....

7. Értelmezze a következő közmondásokat!

a) Akinek a foga fáj, tartsa nyelvét rajta.

.....

b) Guba gubához, suba subához.

.....

c) Az kiabál, akinek a háza ég.

.....

d) Legjobb párna a tiszta lelkiismeret.

.....

8. Minél pontosabban határozza meg az *alázat* és a *megalázkodás* szavak jelentését!

Röviden írjon egy-egy példát is!

a) alázat:

példa:

b) megalázkodás:

példa:

9. Az ismert jelöléseket használva elemezze mondatrészek szerint a példamondatot!

Készítse el az ágrajzát is!

A nemzeti nyelv őrzése a múltban sokszor elképesztően nehéz küzdelmet jelentett.

10. „Alkotni születünk erre a földre, nem csak megélni szép napokat!”

Érveljen a megállapítás igazságtartalma mellett vagy ellen! (legalább négy érvet írjon!)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

11. Az egyik kedvelt könnyűzenei (rock) együttes dalának szövegét olvashatja alább. Emelje ki legalább négy olyan gondolatát, amelyek általános, erkölcsi üzenetet hordoznak!

Dermesztő, hideg reggelen
A hajnali ködöt rágva,
Szomorú szívvel gondolok
Az erdélyi fenyőfákra.

Ahogy az erdeinket pusztítják,
Úgy pusztul vele a népünk,
S mikor az utolsó fát kidöntik,
Akkor lesz nekünk is végünk.

Nézem az idős bácsikat,
Kik az életben láttak már mindent,
Vakuló szemükkel keresik,
De nem találják az Istent.

A nénik is inkább csak sírnak,
Nincsen sem család, sem gyerek,
Idegen országba mentek,
Hogy jöttmentként élhessenek.

Refr.:

S bár ugyanaz ismétlődik
Száz meg száz éve régen,
Mi ébresztő kiáltás helyett
Suttogunk csak a szélben.

Megmondom én, hogyan lehet,
Hogy magyarként éljük a jövőt:
Ameddig azok döntenek,
Mi ültetjük addig a fenyőt.

A bajban sem ismerjük egymást,
Nem nyújtunk segítő kezét,
De ha nem hiszi magyar a magyart,
Az út már a pokolba vezet.

Hisz' éppen úgy oktalanság,
Hogy ki szeret, ne érdekeljen,
Mint hazug törvényt hozni
A jogos gyűlölet ellen.

(Nyerges Attila: Fenyők)

.....

.....

.....

.....

.....

.....
.....
.....

12. Jelölje a *Beszélni nehéz!* című rádióműsor megfjtéseiben alkalmazott módon a példamondat hangsúlyait és szüneteit!

„Ha nem sajnáljuk a jó szót egymástól, ha tudunk köszönni, ha nehéz helyzetben is megválogatjuk a szavainkat, s nem engedjük megnyilatkozásainkat eldurvulni, kedvező visszhangra számíthatunk.”
(Kováts Dániel)

13. Pótolja a hiányzó írásjeleket – s ahol szükséges, a nagybetűket – a következő tagolatlan szövegben!

mi az ünnep amit minden kényszer nélkül annak érzünk annak érez testünk lelkünk szellemünk ünnepet ülni teremtés újrateremtés egy farúd és egy darab textília együttese mitől lesz több más mitől lesz éteri tölünk a lelkek közmegegyezése emeli avatja jelképpé magasztalja eszmévé száll apáról fiúra testálódik nemzedékről nemzedékre tilthatták irthatták mindig maradt írmagja

(Döbrentei Kornél)

14. Fejezze ki lélek- előtaggal kezdődő összetétellel az alábbi meghatározásokat!

- a) Az a tulajdonság, képesség, hogy valaki meglepő, váratlan helyzetekben megőrzi nyugodtságát, hidegvérét, feltalálja magát.
- b) Rövid, meleg, rendszerint gyapjából kötött mellényke, amelyet a felsőruha alatt hordanak.
- c) A lelki jelenségekkel, mint az ágynak különleges, a valóság határaitra visszaható funkciójával foglalkozó tudomány.
- d) Lelkesítő, ünnepi, magasztos érzéseket keltő, fenséges.

15. Elemezze a tagmondatok fajtája és viszonya szerint az alábbi példamondatokat!

a) „Azt tanultam mindenütt, azt láttam minden nagy nyugati nemzetnél, hogy az apák dolgát folytatják az utódok.”

(Kós Károly)

.....
.....
.....

b) „Egyre nehezebb eldönteni, hogy a mindennapi élet eldurvulása hat-e a művészi tükrözésre, vagy ez arra.”

(Deme László)

.....
.....
.....

16. Állapítsa meg, hogy melyik stílusrétegbe sorolhatók az alábbi szövegrészek! Röviden jellemezze az adott stílusréteget!

A)

A beszéd vizsgálatának, a „parole-nyelvészetnek” legalább a következő szintjei mutatkoznak:

1. A textológia, a szövegtan. Vizsgálatának tárgya: a beszédmű, a szöveg szerkezete, felépítése, természete, jellemzői. Alsó határa a mondat: ennek belsejében már csak vetületeiben jelentkezik (a kontextológia révén); s felőle már csak statisztikai jellemzőkkel közelíthető meg.

2. A szentenciológia, a mondattan. Vizsgálatának tárgya: a mondat egész mint a szöveg funkcionális részegysége, s a mondat egység mint ennek konstrukcionális része. Alsó határa: az – elemi vagy szintagmatikus szerkesztettségű – szabad mondatrész; e felől már csak statisztikai jellemzőkkel közelíthető meg.

3. A szintagmatika, a szerkeztan. Vizsgálatának tárgya: a mondatrész funkciójú szerkezet, s az ezt (is) alkotó glosszéma. Alsó határa: a glosszéma értékű morfémakomplexum, amely e szinten már nem bontható fel; felőle a szintagmatikához legfőbb statisztikai jellemzőkkel közeledhetünk vissza.

S tovább nincs is. Ami ez alatt van, az már mindenképpen a nyelv vizsgálata, a „langue-nyelvészet”.

(Deme László)

a) a stílusréteg megnevezése:

b) a stílusréteg jellemzői:

.....

.....
.....
.....

B)

Atyámfiai! Véreim! Polgártársaim!

Az örökkévaló Istennek nevében, ki az igazságot védi, és megbünteti az árulást, fegyverre szólítom fel a nemzetet: szegény magyar hazánk megvédésére.

A magyar nemzet háromszáz esztendőn át sokat szenvedett. Török és tatár dúlta édes hazánk kebelét, és a királyok idegen gonosz tanácsosai és a hazának háládatlan fiai sokszor elárulták e szegény nemzetet, de mióta Isten e világot megteremtette, soha még oly ocsmány árulást nem hallott az embernek fia, mint aminővel most hazánkat meg akarják ölni a hitszegők.

Ha most a magyar nemzetnek minden fia, aki csak karját bírja, fel nem kél hazáját védeni, akkor kiirtanak saját hazádból, szegény magyar nép! Országodat, mit őseid vérrel szereztek, árulással szét darabolják. A magyar földet, mit véres verejték közt míveltél, s mit a magyar nemesség, a király gonosz tanácsosai dacára, szabaddá tett, rác rablók és illír pártütők közt osztják ki, s téged, szegény elárult magyar nép, ki fognak irtani az élő nemzetek sorából, hogy szegény hazádnak még csak neve se maradjon fenn. (Kossuth Lajos)

a) a stílusréteg megnevezése:

b) a stílusréteg jellemzői:

.....
.....
.....
.....

17. Húzza alá az alábbi mondatokban hibásan használt szót, kifejezést!

Írja le az odaillő, helyes formát!

a) A hírt a Legfelső Bíróság szövívője jelentette be.

Helyesen:

b) Felmásztunk a Kárpátok égbekiáltó csúcsaira.

Helyesen:

c) Nem az elfogódottság mondatja velem, de jól játszott a csapat.

Helyesen:

d) A széllel mindkét csapatnak meggyűlhet a problémája.

Helyesen:

18. Egészítse ki a hiányos szólásokat egy-egy számmal! Az egyértelműség érdekében meghatároztuk a szólás jelentését.

a) Húszat szól, szava hazugság. (Ritkán mond igazat.)

b) Nem enged a -ból. (Ragaszkodik az elveihez.)

c)-ot vet a kockán. (Szerencsésen alakul a dolga.)

d) Úgy dolgozik, mint másik. (Elmélyülten, alaposan dolgozik.)

19. A maroktelefon (mobiltelefon) használatával kapcsolatban még ma is sok a magatartás-, érintkezéskultúrával kapcsolatos vétség, rendellenesség.

Fogalmazza meg a telefonálók „nyolcparancsolatát”!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

